

Szabad anyagok

Stefanovits Péter tárlata

Műcsarnok, 2017. I. 17. – II. 19.

DEÁK CSILLAG – KÖLÜS LAJOS

Másfél éve készül a mostani kiállítására; eredetileg három teremben gondolkodott, de miután csak kettőre kapott lehetőséget, szűkítette az anyagot. *Stefanovits Péter* tárlatának címe *Szívzörej*, alcíme *Nyomatok, rajzok, digitális munkák*, kurátora Szurcsik József, aki jól ismeri a művész munkásságát. A sokszorosító grafikai technikával készített munkák mellett digitális művek is megtalálhatók a falakon – köztük a legújabbak –, valamint egy kisebb méretű rajzsorozatot is láthat a közönség. Van egy úgynevezett privát sarok, nappaliként berendezve a fekete teremben, ott megtekinthető a frissen készült portréfilm.

A portréfilmet ki csinálta?

STEFANOVITS PÉTER: Szomjas György filmrendező és stábja készítette el a filmet 2016 nyarára. Létezik egy megállapodás a Magyar Művészeti Akadémia és az MTVA között közel egyórás portréfilmek bemutatásáról, amelyeket az Akadémia készítet a tagjairól, ennek keretében kerül majd adásba a film.

Hogyan indult a pályája? Nem akart tudós lenni, mint az édesapja?

S. P.: Ilyen értelemben apámnak lehetett indíttatása, hiszen olyan szakmát választott, amely az egykori családi vállalkozáshoz közel állt, vagyis vegyész mérnöknek tanult. Bár felvételt nyert Brünnbe az ottani egyetemre, azonban 1938-ban, a Felvidék visszacsatolásával, a Budapesti Műszaki Egyetemet választotta. Magam inkább, gyerekkori barátomat követve, vegyipari technikumba jelentkeztem, amely egy új oktatási forma volt akkoriban, érettségivel együtt ugyanis adott egy középszintű végzettséget is. Ezzel a papíripari technikus képesítéssel nem éltem a későbbiekben, de a képzés más értelemben a hasznomra vált.

A papír a nyomtatásnál és így a grafikánál is alapvető hordozó anyag...

S. P.: Ezen alapult az újkori civilizáció is Európában – a papírgyártással, a nyomtatással, Gutenberg betűinek felhasználásával. A középiskola után egy ízben volt más irányú próbálkozásom is, felvételiztem a Közgazdaságtudományi Egyetemre, de gyorsan leszerepeltem. Akkoriban

nyaranta szakállt növesztettem, és amikor egy úr a felvételin azt a kérdést tette fel, hogy hogyan gondolom, hogy tanár lehetek, ha szakállt viselek, visszakérdeztem, hogy Marx Károlynak (az egyetem névadójának) mekkora szakállja volt? Ezt követően ő idegesen kirohant a teremből, csak később tudtam meg, hogy Pach Zsigmond Pál volt, a rektor.

Ezután a kirakatrendező iskola két esztendeje következett, amit szakmailag hasznosnak tartok a mából visszatekintve, majd elkerültem a Magyar Állami Operaházba díszletfestőnek. Első feladatként azt kaptam, hogy egy 1:25 léptékű terv alapján (négy centi=egy méter) rajzoljak meg egy négy és fél méteres gyertyatartót. Napokon keresztül kószáltam a papíron, és folyton számoltam, melyik négyzetben vagyok. Jött az idős mester és azt mondta, töröljem le és kezdjem el újból... Másfél év elteltével egy díszlettervezőnek az volt a kívánsága, hogy egyedül fessek meg a Pillangókisasszony díszletét, mivel egyetlen kéz munkáját szeretné látni, vonalas, szecessziós stílusú fölfogásban.

1977-ben végeztem a Képzőművészeti Főiskola képgrafika szakán. Az államvizsga előtt a marxizmus-leninizmus tanszék vezetője felkért, hogy lépjek be a pártba. Nemmel válaszoltam. Akkor jöttek a fenyegető mondatok: garantálom, hogy belőled sosem lesz képzőművész, nem kapsz útlevelet, műtermet, megrendelést stb. Jól van, gondoltam akkor, legfeljebb visszamegyek díszletet festeni az Operába. A sors másképpen hozta, és a fenyegetőzése nem vált be.

Hogyan született a 86-os Gyerekkori emlék?

S. P.: Az 1956-os forradalom 30. évfordulójára készült ez a munkám, bár ez akkor egyáltalán nem volt ünneplhető, hivatalosan végképp nem. A Sztálin-szobor furcsa maradványa (ami mégis monumentális volt abban a hatalmas térben) megragadott, akkor csináltam ezt az akvatinta technikájú grafikát, amit Lázár István képszerkesztő leközölt a Valóság folyóiratban. Ennek a kompozíciónak születtek később változatai. A négy méter magas, Cloroxszal készült munka egyszer volt kiállítva, most a Műcsarnokban ismét bemutatom. Nemrég készült friss grafikámnál is felhasználtam ezt a képi témát, de más viszonylatban és érzelmi hangulattal. A lebontott Sztálin-szobor erős, emblematikus jellé vált számomra.

A 2010-es vízvárosi sorozat szintén az emlékezéshez kapcsolódik.

S. P.: A személyes, mindenféle romantikus sallangtól mentes, valós helyek, helyszínek is fontosak vagy fontosabbnak tűnnek, mint húsz-harminc évvel ezelőtt. Ezeket a helyeket végigfotóztam, és asszociációs játékot űztem azzal, hogy oda nem illő tárgyakat, látványelemeket helyeztem el a képekben. Példaként: a Szent Lukács Gyógyfürdő belső kertjében ismeretlen feladatot teljesítő krómaccél csövek megragadták a képzeletemet. Környezetükben ott a természet, a fák, a bokrok, mindezek felett pedig egy aranytojás lebeg metafizikus látványként, látomásként.

Jó volt újra végigjárni a gyerekkori környezetet a Marczibányi tértől Óbuda elejéig. Kiskoromtól huszonöt éven át a Margit híd budai hídfőjénél laktam, az volt az ifjúságom színtere. A Tölgyfa Galéria előtti tér volt a focipályánk, s mivel autóforgalom nem volt, háborítatlan derbiket játszottunk az esti órákig. A Császár és a Lukács, a lányok, a csavargások emléke hozta az ötletet, hogy az egykori, utólag fontosnak tűnő helyeket bejárjam, és a magam módszereivel alakítsam át őket.

Mikortól szabadúszó?

S. P.: A főiskola után az ember sok mindent csinált, ez hozzátartozott az akkori időkhöz, és valamiből élni is kellett. Így adódott a reklámgrafika, kiállítások kivitelezése a Budapesti Nemzetközi Vásáron, később kiadványok, könyvek tervezése, melyek az alkalmazott grafika kategóriájába tartozó feladatok voltak. Terveztem díszletet is, ami természetesen jött az operai előzményekből, de ez a munka akkor vonzott igazán, ha szabadon formálhattam a látványt. Első munkám Piliinszky János *Síremlék* című, különös atmoszférájú drámája volt. Ezt követően Shakespeare *Vízkeresztje* az Omega együttes zenéjével, amihez képileg is izgalmas látványt tudtam teremteni. A Piliinszky-darabot a tizedik előadás után Aczél György letiltotta, a *Vízkeresztet* (miután rövid idő alatt elérte az ötvenedik előadást) szintén levették a műsorról, de addig sem volt szabad

forrás: Alapfoly László

forrás: Alapfoly László

se fotót, se egy sor kritikát megjelentetni az előadásról. Manapság sokat emlegetjük a három T-t, de volt még egy jó módszer, a nagy E, az elhallgatni, mert amiről nem tudunk, az nincs.

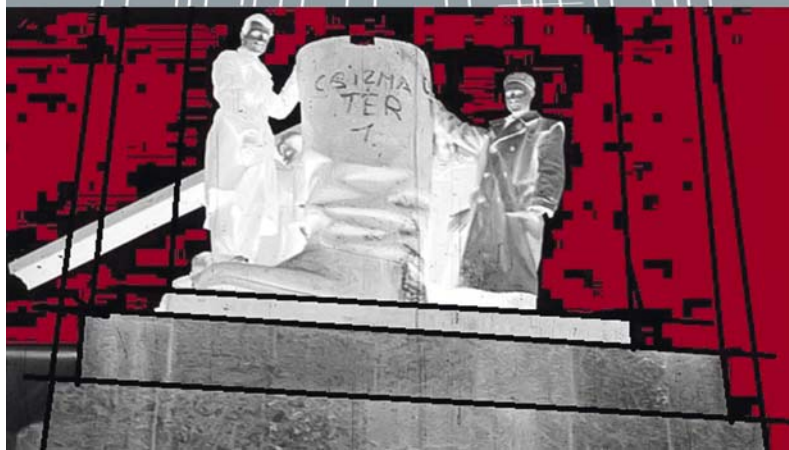
Anyaghasználata nagyon változatos, jórészt előtanulmányainak eredményeként is.

S. P.: Ezek a különleges anyagok és ismeretek nagyrészt az operaházi időkből származnak, mint például a mosott vászon, a fűrészpor, a homok, illetve a rögzítő-, ragasztóanyagok, amelyekkel különleges faktúrákat hoztunk létre, és az egymásra gyakorolt hatásuk is izgalmas következményekkel járt.

STEFANOVITS PÉTER:
Öntisztuló rendszer I., 2016,
szitanyomat, 46x54 cm

STEFANOVITS PÉTER:
Öntisztuló rendszer II., 2016,
szitanyomat, 46x54 cm

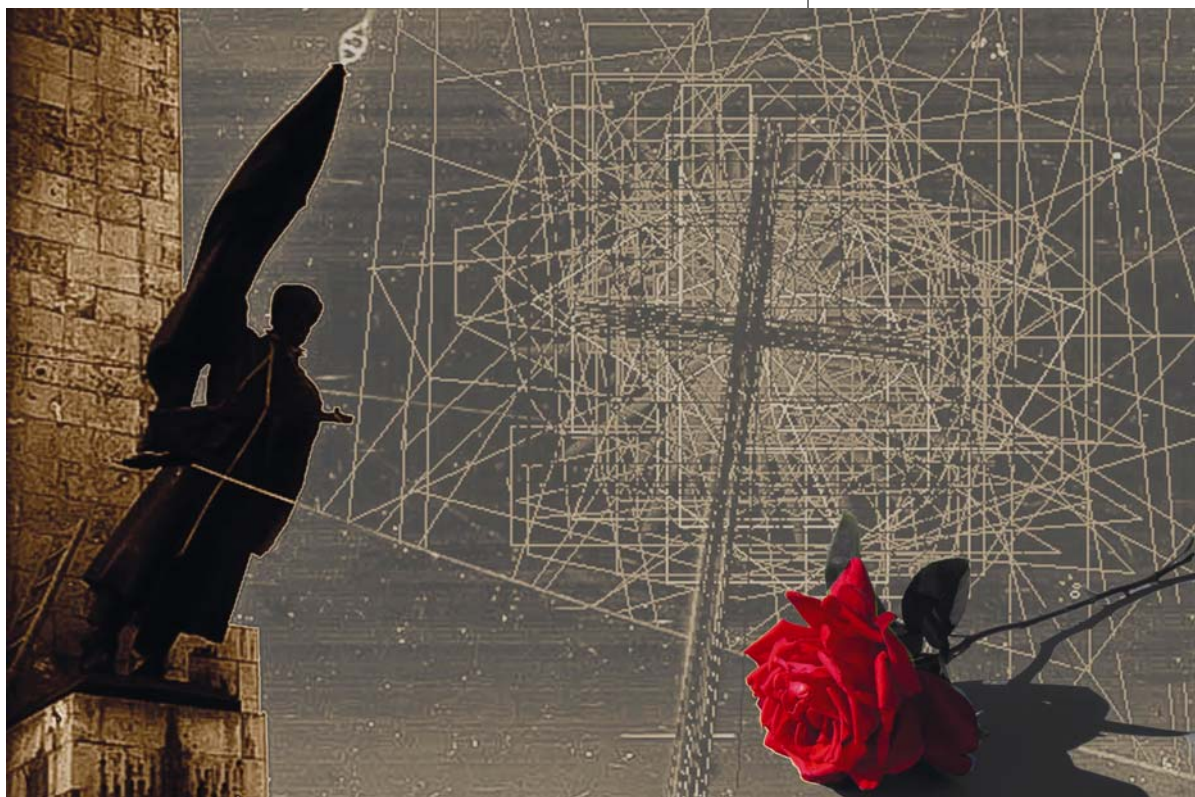
Olyan, mint a vakolat, ami a németből jött konyha-nyelven a „rohputz”?

S. P.: Ez ragasztóanyagból, lakkokból, adott esetben hungarocellgolyókból álló színezett keverékmasszát jelentett. Segítségével látványos, plasztikus felületeket lehetett képezni, anilin színezőanyaggal és szórópisztollyal való festékfelvitellel kiegészítve. Így készült a *Csodálatos mandarin* díszlete is, amely igen erőteljes fakturális hatást jelenített meg. A Képzőművészeti Főiskolán később főleg a mélynyomásos, maratott technikájú grafikák készítésénél adódtak olyan pillanatok, amit senki más nem lát, csak az alkotó a műhelyben: amikor a szeme előtt változik a fém felülete, színe a maratás során. A látvány szerencsés esetben a felület alakítása következtében a nyomatban is megjelenik. Itt van ez a Krisztus-figura. 1976-ban a havannai Világifjúsági Találkozóra a KISZ KB kiadott egy grafikai albumot. Szántó Tibor, a neves tipográfus, az akkori Iparművészeti Főiskola tanszékvezető tanára ezt a munkámat beválogatta a *Graphica Hungarica* című kiadványba. A figura és felületei olyan anyagokkal készültek, amelyek az autófényezésben voltak használatosak, mint a nitrofestékspray, ami gyorsan szárad, és ellenáll a radikális maratásnak. Amikor tömény salétomsavat használtam a maratásnál, füstölt minden, de gyönyörű faktúrák keletkeztek, ezekből is mutatok be néhányat a Műcsarnokban, felidézve a korai időket.

Viszonylag korán kezdett el foglalkozni digitális munkákkal.

S. P.: Mindez visszavezethető a fényképezéshez, amit amatőr módon, de következetesen műveltem már jó korán. Akkoriban apám gépeit kértem el, majd több minőségi gépcseré után eljött

foró: Alapfő László

foró: Alapfő László

STEFANOVITS PÉTER: Döntő pillanat I., 2016, szitanyomat, 70x50 cm

STEFANOVITS PÉTER: Döntő pillanat II., 2016, szitanyomat, 50x70 cm

a digitális világ. A mostani műcsarnoki kiállítás tervezése folyamán kértek ötleteket tőlem különprogramra, amely vonzhatja a nézőket. Eszembe jutott egy korábban született nagy könyvem (50x70 centiméteres), amit az Első Magyar Digitális Nyomda valószínűleg 2000-ben. A Balassi Kiadó kért fel erre a különös munkára, és a fotóimból építettem fel az alapokat 4x3-as képi egységben, *Öröknapár* címmel. Hogy másik szellemi síkja is legyen a könyvnek, kortárs költők antológiájából választottam verseket a képekhez, ezeket Tordai Teri és Horváth Lili művésznők olvassák majd fel a képek vetítése közben.

A digitális világ kibontakozása a képzőművészek számára az ezredfordulóra tehető hazánkban. Pontosan 2000-ben Elekes Károllyal és Szurcsik Józseffel gondoztuk a műcsarnoki *Feketén fehéren* című kiállítást. Innen datálódik Alapfy Lászlóval a szorosabb szakmai kapcsolatom, aki fotográfus, és grafikai stúdiót is vezet. Sok munkám született a stúdiójában, a legtöbbet e területen ott tanultam. Jó kaland a virtuális világ, de könnyen elragadhatják a művészt a látványos lehetőségek, ha csak egyszerűen felhasználja a rendelkezésre álló szoftver lehetőségeit. Előnye viszont ennek az egyre hétköznapiabb technikának, hogy gyors, és a méretek szabadon változtathatóak, ami által a képgrafika is átlép egy más dimenzióba, áttörve a korábbi műfajbéli határait.

Nemcsak az anyaghasználat terén sokoldalú, hanem a műfajt, tematikát, technikát tekintve is.

S. P.: Korábban az alkotók (főleg a grafikusművészek) igyekeztek megtalálni pályájuk kezdetén a számukra vonzó kifejezőmódot, technikát. Ahogy Picasso mondta, mindenki a maga mézeskalácsformáját készíti el indulásakor, és pályája során már csak ismétli, sokszorosítja a műveit. Számomra a sokféle kifejezőmód, a technikák használata, a kísérletezés az alkotói szabadság megvalósulását is jelenti. Egy nagyobb időszávot áttekintve vannak átfedések, és ez természetes. Aki például portrét fest, az leginkább

magát festi, mondják az elemzők, és a képi tartalmak, témák vagy a vizuális képi eszközök időnként visszatérnek munkáiban. Mindenképpen a világot szűrőgetjük át magunkon, és amit fontosnak tartunk, ami kifejezésre törekszik, azt megpróbáljuk megfogalmazni, a vizualitás eszközeivel megjeleníteni, ki-ki a saját nyelvezetével vagy éppen „több nyelvet” használva. Ezt az alkotói szabadságot tartom a legnagyobb ajándéknak, amivel életemben megjutalmaztak az égiek, és külön öröm, ha másoknak is tetszésére vannak a munkáim.

STEFANOVITS PÉTER:
Városmorajlás VI., 2014,
litográfia, 21x30 cm

STEFANOVITS PÉTER:
Városmorajlás VII., 2014,
litográfia, 21x30 cm